

Tuberkulose

Inuiaqatigiit akornanni nappaat

Ilinnut nappaat sakiilluut
(TB) pillugu paasissutissiissut.

www.lunge.dk

Imai

Sakialluut (TB) sunaana?	5
Tunillaassuuttarnera nappaatillu ilisarnaataai.	13
Misissortinnerit nakorsartinnerlu.	14
Nammineq qanoq iliuuseqarsinnaavit?	24

Una naqitaq saaquummersinneqarpoq:

Peqqinnissakkut Nakkutilliisoqarfimmit

Danmarks Lungeforening-imit aningaasaliiffigineqarnikkut

naqitamik saquummersitsisoq:

Peqqinnissakkut Nakkutilliisoqarfik, Box 120, 3900 Nuuk

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfik,

Box 260, 3900 Nuuk

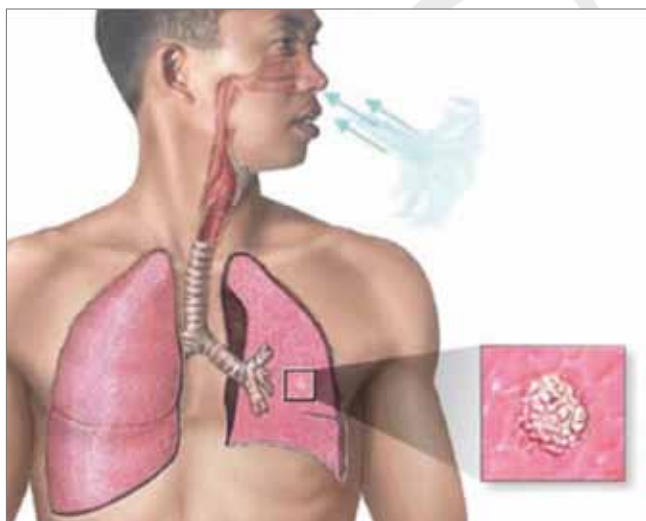
Grafisk lay-out: Broholm & Network

Naqitterneqarfia: Jönsson Grafik A/S

September 2012

Sakiilluut (tuberkulose/TB) sunaana ?

Sakiilluut nappaataavoq tunillannartoq tappiorannartumik (**Mykobacterium Tuberculosis**) patsiseqartoq. Tappiorannartoq puanniinnerugajuppoq, timilli pisataani allaniissinnaavoq **soorlu saanerni imaluunniit qinersini**. Sakiilluutaatilluni tassalu tappiorannartup puanniinnerani taamaallaat tunillaassinnaavoq. Tappiorannartut kigaatsumik amerliartortarput ukiullu arlallit ineriartorminnut atorsinnaasarlugit.

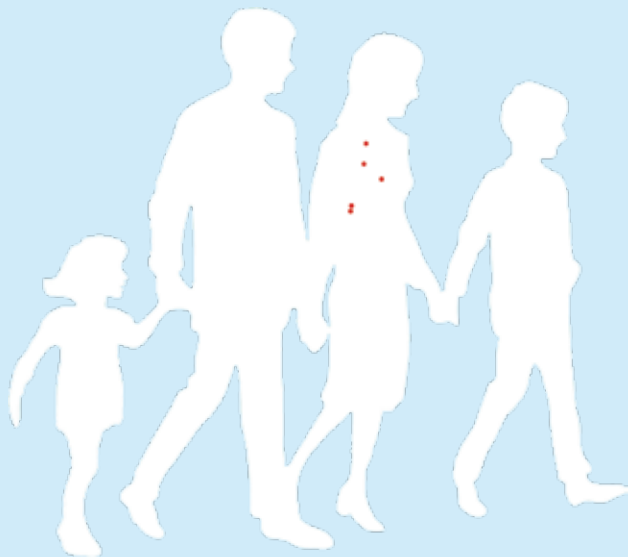

TB qanoq isilluni timimiilersarpa?

Inuup sakiilluutip tappiorannartua **puamminut najuuppagu** tamanna assigiinngitsunik 3-nik pisoqarfiusinnaasarpog:

1. Tappiorannartog timip akiuussutissartaanik ajugaaffigineqarluni suujunnaarsinneqarneragut taava inuk tunillatsissimassanngilaq.
2. Tappiorannartog qaleruanitsinneqarluni nikeriarfissaarutsinneqarpat, taava inuk tunillatsissaaq napparsimalernanili.
3. Tappiorannartut amerliartorlutik puaat akornuserpaatigit taava inuk tunillannartumik sakiilluuteqalissaaq.

Inuk tunillannartumik sakiilluuteqalersog napparsimalissaaq. Inuit tunillatsittut 5-10 %-ii allanik tunillaasinnaanngorlutik nappaateqalersarput. Naalungiarsuit meeqqallu minnerit napparsimalernissaat aarlerinaateqarnerusarluni

Sakialluummik tunillatsissimagaluarluni, napparsimalernanili...

Sakialluummik tunillatsissimagaluarluni napparsimaler-simannikkaanni **tappiorannartut timimiittuarsinnar-tarput**. Inuup timimigut akiuussinnaanera sanngiillippat tappiorannartut akiorneqaratik amerliartorlutik tunillannartumik nappaateqalersitsisinnaapput. Taamaasippat ima pisoqarsinnaavoq:

1. Amerlanertigut inuk sakialluuteqalissaaq.
2. Tappiorannartut timip pisataanut allanut ingerlaarsinnaasarput uniffimminnilu nappaateqalersitsisinnaallutik. Tamanna qinersini tartuniluunniit pisinnaavoq. Qimerluk saarnillu allaat aamma nappaateqarfusinnaapput. Timip pisatai suulluunniit nappaammik eqqorneqarsinnaapput.

Puatsigut timillu ilaagut allakkut ataatsikkut nappaateqartoqarsinnaavoq

Sakialluut qanoq isilluni tunillaattarpa?

Puammikkut **nappaammik sakkortuumik atuisut kisimik tunillaasarput.**

Inuk tunillaassuussinnaasumik sakiilluutilik quersoraangat tangajoraangalluunniit tappiorannartoq inummiit inummut tuniluutilersarput.

Sakialluut tunillaatsiasuunngilaq tunillatsikkajunnerusullu tassaapput napparsimasumik ullormut nal. akunnerpasuini najuisartut.

Taakkuusinnaapput illoqatit imaluunniit allaffimmi inimi ataatsimoorluni suleqatit. Meeqqat inersimasunit tunillatsianerusarput.

Inuit puammik avataagut TB-mik nappaatillit tunillaasinnaanngillat.

Meeqqat tunillaanngisaannangajapput. Inuit timiminni qaleruanillutik uningaannartunik tappiorannartullit napparsimannngillat tunillaasinnaanatililu

Sapaatit akunneri pingasut sinnerlugit quersorneq

Sapaatit akunneri pingasut sinnerlugit assineq (aattalimik qisertarneq)

Anerikilliorneq

Kiaqarneq

Oqilineq

Nererasussuseqaangiineq

Unnuakkut sakkortuumik anisarneq

Sakialluutip suut ilisarnaatigaai?

Sakialluummik nappaateqalersimanermit ilisarnaataagajuttuupput illigisaarunneq, sanigorneq gasoqqaneq unnuami timi masattuinnaalluni anisineq.

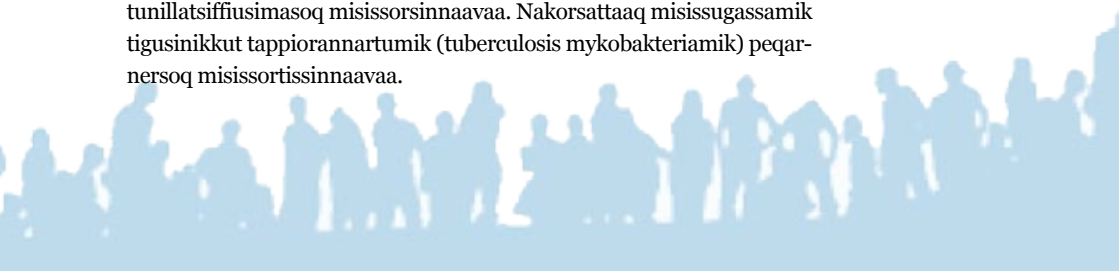
Sakiallulersimanermit ilisarnaataagajunnerit tassaapput anernikilliorneq **qitserarnerulerneq ilaanni aattalimmik quersornerulerneq.** Nappaat timip ilaani allamiippat sumiiffiani malunniutissaaq soorlu qinersit suanngarnerisigut, ajuarnikkut, naggussat pullalernerisigut, saannerinikkut imaluunniit nappaateqarfikkut allakkut ippiornikkut.

Nakorsaq qanoq misissueriaaseqarpa?

Misissueriaatsit arlaqarpud.

- Ameq ikiarlugu kapisinikkut misissueriaaseq (Mantoux): Inuup taliagut ameq ikiarlugu kapisineq ullullu 3 qaangiunnerini kapi-tiffiup misissorneqarnera. Taamatut misissuinerup tunillatsissimaneq takutissavaa tunillaasinnaanerali taamaasiornikkut paasineqarsinnaann-gilaq.
- Aaversinneq (Quantiferon): Aaversinnikkut inuk sakialluummik tunil-lanneqarsimanersoq paasineqarsinnaavoq. Ameq ikiarlugu kapitin-nertulli tunillatsissimaneq paasineqartarpoq napparsimalersimanerli paasineqarsinnaangilaq. Taamaammat sakialluummik tunillatsissima-nermut takussutissaqarpud misissorteqqinnissaq tamatigorluinnangajak pisariaqartarpoq.
- Puaat qinnguqartarlugit assilineri: Puaat sakialluummik nappaateqarfi-usutut allannguuteqarsimanerat qinnguartaanikkut assit takutissavaat. Allannguutitut takuneqartartut nalinginnaanersaraat puanni qaqornerat imaluunniit ilullinernik taaneqartartut.
- Qisip misissorneqarnera: Inuk tappiorannartunik amerlasuunik qisermi-ittoqarpud taakku allisitsiutikkut takuneqarsinnaasarput. Taamaattoqar-nera sakialluummik tunillannartumik nappaateqarnermut ilisarnaata-asarpoq. Inuk tappiorannartunik annikitsunik qisermiittoqarpud taakku laboratoriami amerlisartinnerisigut takuneqarsinnaalersarpud. Tap-piorannartut kigaatsumik amerliartortarnerat pissutigalugu qaammatit marluk pallillugit misissuinerupinerneru utaqqisariaqartarpoq.
- PCR-atorlugu misissueriaaseq: Misissuineri tamatumani tappiorannar-tup sananeqaataasa amiakuinik timiminiittoqarnera paasineqartarpoq. Napparsimasoq peruluppat imaluunniit tassangaannaq ajorsisitissi-mappat, nakorsap piaartumik akissutisinissaq siunertarlugu tamanna piunasaqaatigisinjaavaa.
- TB puaat avataanni: Nakorsap qinnguartaanikkut scannerinikkulluunniit tunillatsiffiusimasoq misissorsinnaavaa. Nakorsattaq misissugassamik tigusinikkut tappiorannartumik (tuberculosis mykobakteriamik) peqar-nersoq misissortissinnaavaa.

Sakiilluut qanoq nakorsarneqartarpa?

Piffissaatillugu nappaat paasineqarpat nakorsarneqarlunilu inuk peqqissilluinnarsinnaavoq. Nakorsartinneq marlunnik immikkoortorta qarpoq. Siullermik qaammatini 2-ni antibiotikanik (nakorsaat bakterissanut toqoraat) assigiinngitsunik 4-nik nakorsartinneq, tamatuma kingorna sulii qaammatini 4-ni antibiotikanik assigiinngitsunik 2-nik nakorsartinneq - katillugit qaammatini 6-ini nakorsartittoqartarpaq.

Nakorsartinneq iisartagartornikkut pisarpoq nappaallu sumiikkaluarpak puanni saanerni allaniluunniit assigiimmik nakorsarneqassalluni. Qaqutigut sivisunerusumik nakorsartittoqartarpaq. Ullut tamaasa nakorsaatitornissaq pisariaqarpoq, malittarineqarlunilu misissortikkartortarnissaq pingaaruteqarluninarlunittaaq.

Nakorsaatitorneq unitsikkaanni nappaat utersaarsinnaavoq. Taamaasippat nakorsartinneq sivisortariaqassaaq imaluunniit aallaqqaataaniit aallarteqqittariaqassalluni.

Arlaleriarluni nakorsartinneq maanaannaq unitsittaraanni tappiorannartut nakorsaatinut akiuussinaangortarput. Nakorsaatit iluaqutaajunnaarnerannik tamanna kinguneqassaaq nappaallu peruluutaalersissinnaavoq inuunermullu navianaateqalersissinnaallugu.

Nunarsuaq tamakkerlugu ukiumut inuit 1,5 miliuunit sakiilluummik toqquteqartarput, ilaatigut tappiorannartut antibiotikamut akiuussinnaasuseqalersimanerannik patsiseqartumik. Nunatsinni tappiorannartunik antibiotikamut akiuussinnaasuseqalersimasunik patsiseqartumik sakiilluuteqalersimasut manna tikillugu arlaqanngitsuinnaapput. Tamanna allannguuteqassappat annertuummik kingunipiloqarsinnaavoq.

Nakorsaait kingunerluuteqarpat?

Amerlanerit **akornutiginagu nakorsaaitortarput**. Ilaai ungilattunik amerlusersinnaasarput, taakkuli amerlanertigut ullualuit qaangiunnerini peeruteqqittarput.

Nakorsaait qaqutiguugaluq ulorianaatilimmik tiggummik ajoqusiisnaapput. Imigassap aamma tiguk sunnertarmagu nakorsartinnerup nalaani immiaartornissaq, viinnisornissaq imigassamilluunniit kimittuutornissaq mianersuulluinnarluguluunniit pingitsoorluinnartariaqarpoq.

Kingunerluutinik malussaraanni tamatigut **nakorsaq attavigneqassaaq**.

Sakialluutillit immikkoortinneqartariaqarpat?

Immikkoortitsinissaq **taamaallaat pisariaqarpoq tunillannartumik sakialluuteqaraanni**. Inuk ulluni 14-ni nakorsaaitoreernermini tunillaasinnaajunnartarpoq immikkortittariaarutissallunilu.

Immikkoortitaanerup nalaani pulaarneqarnissaq ajornaquteqanngilaq, meeqqalli mikisut pulaaqqusaanngillat. Pulaartut qanermikkut assiaquteqassapput atisamillu qaagut kittileqassallutik.

Pissutsit akuerineqarsinnaappata immikkortitaaneq angerlarsimaffimmi pisinnaavoq.

Angerlarsimaffimmi eqqiaaneq?

Tunillannartumik sakialluuteqartut inigisimasaat silaannarissarluartariaqarput eqqiarluarlugillu **nalinginnaasumik eqqiaarnermut atortut imerlu atorlugit**.

Oqorutit puui annoraamernillu allat kissassutsimut qaffasinnerpaaffiusinnaasumut errorneqassapput.

Kina akiuussutissinneqartariaqarpa?

Kalaallit Nunaanni **inoorlaat tamarmik akiuussutissinneqarnissamut neqeroorfigineqartarput**. Inoorlaat saniatigut meeqqat 6 inorlugit ukiullit aamma akiuussutissinneqarnissaat peqqinnissaqarfimmit innersuussutigineqarpoq. Innersuussummut ilaapputaaq meeqqat qaammatit 6 sinnerlugit Kalaallit Nunaanniikkallartussat.

Nappaatip qaratsap ameraasaagut aseruutitsinikkut meeqqanit minnernit toqussutigineqarsinnaanera akiuussutissinneqassaaq

Qanoq iliuuseqarnikkut sakialluummik nappaateqalernaveersaarsinnaavit?

- Misissortinnissamik neqeroorut ilassillugu misissortigit napparsimasutut misigisimangikkaluaruilluunniit.
- Nappaatip ilisarnaataanik atuiguit imaluunniit sakialluutilimmik tunillaasinnaasumik qanitaqarsimaguit nakorsiarit.
- Qanit asserlugu quersortarit tamatumalu kingorna assatit errukkit
- Maangaannaq inuilluunniit eqqaannut qitserarnak.
- Assigiiaginnarnik pinnak tamalaanik nerisaqartarit timersortarlutillu, imigassaq mianersuullugu atortaruk, timivit akiuussinnaanera illersorniarlugu tupatornaveersaarit.

Sukumiinerusumik paasisaqarusukkuma kina saaffigisinnaavara?

Hans Christian Siersted, Odense Universitetshospital	65 41 18 80	h.c.siersted@ouh.regionsyddanmark.dk
Christian Meyer, Roskilde Sygehus	46 32 32 00	cnm@regionsjaelland.dk
Ulla Møller Weinreich, Aalborg Sygehus	99 32 64 10	ulw@rn.dk
Gunvor Iversen, overlæge, Vejle	79 40 63 38	gunvor.Iversen@slb.regionsyddanmark.dk
Kirsten Stax Jakobsen, Viborg	78 44 70 39	kirsten.stax.jakobsen@viborg.rm.dk
Michael Hansen, Sønderborg	88 73 59 52	mich@sbs.sja.dk
Anders Fjendbo Jørgensen, Esbjerg	21 60 91 75	anders@fjendbo.dk
Lungemedicinsk Afdeling Y, Gentofte Hospital	39 77 71 87	
Embedslægeinstitutionen Hovedstaden	72 22 74 50	